

Cooperació catalana

Fundació
ROCA GALÈS
CATALUNYA

Març 2018
Any 38è
PVP 3,00 €

Llegeix la revista mensual del cooperativisme català — rocagales.cat

Fil a l'agulla, acompanyament i transformació social

Pàg. 10

Amaia Pérez Orozco,
«l'economia feminista
posa la vida al centre».

Pàg. 13

Elisa Garcia,
cooperativista i miliciana
antifeixista.

Pàg. 16

La pau a Colòmbia,
el paper de l'economia
solidària.

Pàg. 20

*Referent
Cooperatiu Català en
Prevenció de Riscos
Laborals*

*Nou servei
Vigilància
de la Salut*

*Totes les especialitats
preventives.
A tot Catalunya*

SePrA
servei de prevenció

www.sepra.cat

T. 93 457 41 45
Trinxant 98-100, 08026 Barcelona sepra@sepra.es

Servei de Prevenció Aliè acreditat en totes les especialitats (SP-063-B)

Assessorament i gestió integral especialitzada en
**COOPERATIVES, FUNDACIONS
i ENTITATS NO LUCRATIVES**

- Comptabilitat, aplicació Pla Comptable, seccions, tancament, Comptes Anuals.
- Obligacions tributàries, Declaracions periòdiques, Impost Societats, Requeriments, Inspeccions, etc.
- Nòmines, Seguretat social, problemàtica laboral, sancions, acomiadaments, etc.
- Temes socials, Assemblees, seccions, constitució i canvis en òrgans d'administració, mediació en situacions conflictives, etc.
- Temes jurídics, contractes, adaptació estatuts, revisió de la gestió tributària, regularització Registres: Cooperatives, Propietat, etc.

PROTECCIÓ DE DADES, Document de Seguretat, inscripció Agència Protecció de Dades

ASSIGEM Serveis Empresarials, SccL
Girona, 38, 1r 2a - 08010 Barcelona
Tel. 932 652 285 - Fax 932 325 613

www.cronda.coop

**1 de cada 4 catalans i catalanes de més
de 16 anys treballa, compra o participa
en una cooperativa**

**Al Col·lectiu Ronda apostem perquè
el centre de l'economia siguem les persones**

Al servei de les cooperatives i l'economia social

Assessorament, gestió i suport a l'administració d'empreses cooperatives,
fundacions i organitzacions sense ànim de lucre en l'àmbit laboral, comptable,
fiscal, econòmic i de consultoria especialitzada

ASSESSORAMENT JURÍDIC COMPROMÈS

 Col·lectiu Ronda

Segueix-nos a les xarxes

@rocagales

/FundacioRocaGales.5

rocagales.cat

Editora: Fundació Roca Galès

Redacció i administració:

Aragó, 281, 1r 1a 08009 Barcelona
Tel. 93 215 48 70 - cc@rocagales.cat
www.rocagales.cat

Coordinació: Agnès Giner.

Consell assessor: Miquel Corna, Enric Dalmau, Agnès Giner, Carla Liébana, M. Lluïsa Navarro, Xavi Palos, Montse Pallarés, Jordi París, Joseba Polanco, Ricard Pedreira, Esteve Puigferrat, Francesc Reverté i Olga Ruiz.

Els autors són responsables dels articles signats. Ni la direcció de la revista ni els editors comparteixen per força les opinions que puguin reflectir els textos aquí inscrits

Foto portada: Fil a l'agulla/
Fotomovimiento.

Disseny, maquetació i impressió:
L'Apòstrof, SCCL, i Cevagraf, SCCL.

Dipòsit legal B-22.823/80
ISSN 1133-8415.

Aquesta revista ha estat impresa en paper ecològic.

 Generalitat
de Catalunya

Sumari

04

TORNAVEU

Celine Mir.

05

EDITORIAL

Sobre la llibertat
de creació i d'expressió.

06

NOTICIARI.

Agnès Giner.

10

LES NOSTRES COOPERATIVES

Fil a l'agulla.
Pep Valenzuela.

13

L'ENTREVISTA

Amaia Pérez Orozco.
Montse Pallarés.

16

MEMÒRIA COOPERATIVA

Elisa Garcia, cooperativista i
miliciana antifeixista.
Pau Vinyes i Roig.

20

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

La difícil construcció de pau a Colòmbia.
El paper del cooperativisme i de
l'economia solidària.
Josep M. Navarro Cantero.

23

RESSENYA

A favor de les nenes,
«L'Artur i la Clementina».
Montse Pallarés.

24

SALUT COOPERATIVA

6 punts a tenir en compte
a l'hora d'escollir l'activitat
esportiva.
Carles Ametller.

27

RETALLS

Agnès Giner.

Un parell de preguntes (que són tres) a:

Celine Mir

Galasso (Tolosa de Llenguadoc, 1943), Periodista i docent

M'atreu del cooperativisme que la gestió i representació la fan les persones que s'han agrupat per un objectiu, projecte i treball comuns. I també perquè equipara la capacitat de decisió entre tots els associats, amb la finalitat de fer realitat una economia social tant necessària en els moments actuals.

A Tolosa formava part d'una cooperativa de docents i després he estat sòcia de diferents cooperatives de consum i ensenyament. Soc sòcia d'una cooperativa de Corte ball (*coworking*) a Girona, que és on visc actualment. Per motius familiars, he estat involucrada en cooperatives de transportistes.

Pel que fa a la intercooperació, considero que la relació entre societats cooperatives per dur a terme treballs, serveis i projectes conjunts, és el futur del sector cooperatiu. Un altre repte és crear feina i oportunitats per als joves. Per sortir de la crisi que encara patim, i les empreses cooperatives i, en definitiva, l'economia social i solidària són el camí.

Sobre la llibertat de creació i d'expressió

Estem vivint un període d'autoritarisme i restricció de drets que està minant els fonaments de la democràcia. Com a societat, ens sentim interpel·lats sobre les recents prohibicions a la llibertat d'opinió i d'expressió, que són també una manera de reprimir la llibertat de pensament i de creació. La qualitat democràtica es basa en el respecte a la llibertat d'idees i a la capacitat i la possibilitat de l'art d'exercir la seva funció crítica i la seva capacitat de contrariar el poder establert. És intolerable que es castigui o es penalitzin idees, sigui quina sigui la seva expressió. Els únics límits que ha de tenir la llibertat d'expressió són aquells que atempten contra els drets humans.

La llibertat de creació, de pensament i d'expressió és un antídoto contra la por, i la història ens diu que la por és el pitjor enemic de la llibertat, perquè s'hi basen el domini i la submissió. Els règims autoritaris controlen la lliure circulació de pensament mitjançant diferents formes de censura, ja siguin violentes o subtils, formes de censura que generen un impacte clar: l'autocensura d'artistes, músics, creadors, etc.

Ara és el moment de demostrar i de dir en veu alta que volem una societat democràtica i lliure, que protegeixi la llibertat de pensament i en la qual es pugui exercir lliurement qualsevol forma d'art, encara que vagi contra l'arbitrarietat del poder, o sobretot, si és crítica amb el poder.

#TORNASSOL: LA CAMPANYA DE SOSTRE CÍVIC D'HABITATGE COOPERATIU A CARDEDEU

Amb aquesta campanya, la cooperativa d'habitatge i consum Sostre Cívic vol aconseguir un repte pioner a Catalunya: recuperar un solar de propietat privada i garantir, gràcies a la propietat cooperativa del sòl, el dret a l'habitatge d'una trentena de veïns de Cardedeu, que podran accedir a un nou habitatge fora del mercat especulatiu i a un preu accessible. L'equip d'arquitectes de La Baula ha participat en la primera fase del disseny del projecte i des de Sostre Cívic ja s'ha posat en marxa un grup promotor de socis i sòcies que impulsaran aquesta promoció singular a través d'un procés participatiu.

Per dur a terme la compra del solar, Sostre Cívic ha emès fins a l'1 de març 600 títols participatius de 500 euros. La cooperativa vol aconseguir, gràcies al finançament col·lectiu, un nou impuls per fer front, de manera autoorganitzada, a la bombolla immobiliària i a l'especulació.

La Serreta és el primer habitatge en cessió d'ús d'aquesta magnitud edificat en sòl privat. Constarà de fins a 39 habitatges de diferents dimensions i incorporarà sistemes de sostenibilitat i d'alta eficiència energètica. El projecte aposta pel cohabitatge, i per això a l'edifici es dissenyaran grans zones d'espais comuns per desenvolupar usos diversos que responguin a les necessitats col·lectives del grup.

Segons els socis i sòcies de Sostre Cívic que impulsen la iniciativa, el projecte de La Serreta «és la llavor d'un model alternatiu d'accés a l'habitatge al nostre país».

Més informació: www.tornassol.coop

MANUEL MORALES, NOU DIRECTOR GENERAL DEL GRUP COOPERATIU TEB

El Consell Rector del Grup Cooperatiu TEB ha nomenat Manuel Morales com a nou director general. Després de 9 anys com a director-gerent de l'àrea industrial, assumeix el càrrec de comandar el grup que comença l'any amb unes altes expectatives d'increment de l'ocupació.

Manuel Morales, amb 60 anys, compta amb una llarga trajectòria en la gestió d'empreses i al TEB ha destacat per l'impuls a la fàbrica de pintures TColors i el salt a la fabricació d'alimentació en sales certificades IFS.

XIX JORNADES PER UNA CULTURA DE PAU DE ROCAGUINARDA

La cooperativa cultural Rocaguinarda organitza les XIX Jornades per una Cultura de Pau, enguany amb el tema «Convivència en el barri del Guinardó», els propers 9 i 10 de març de Barcelona. Fruit d'un treball de camp i compromesos amb l'edició anterior, volen obrir un espai de debat al que significa viure en el barri en pau davant dificultats i reptes que planteja la pròpia vida relacional. Amb l'objectiu de tractar la convivència, pretén entrar-hi a fons amb la intenció d'assaborir el barri, de generar un espai de trobada de tots i totes com a casa, amb confiança, entitats i persones. La presentació de les jornades tindrà lloc el divendres 9 de març a les 19h. al Mas Guinardó (Pl. Salvador Riera, 2) i seguiran el dissabte 10 a partir de les 10:30h al Casal de Joves Girapells (Teodoro Llorente, 20), amb taules de debats sobre gènere, antifeixisme, habitatge, immigració, intergeneracionalitat i activitats lúdiques com vermut, dinar popular, tallers i jocs per tothom.

ROCAGUINARDA, com a entitat cooperativa del barri del Guinardó de Barcelona, compta entre els seus objectius, amb un compromís explícit –acord d'Assemblea–, de treballar per una cultura de pau amb tota la seva extensió, entenent que pau i cooperació han d'anar de la mà.

www.rocaguinarda.org

LA FUNDACIÓ ROCA GALÈS ORGANITZA ELS **PREMIS ARACOOOP**

En aquesta segona edició es premiaran amb un total de 6.000 euros –més 1.800 euros en productes i serveis de mercat social–, aquells treballs de final de grau, postgrau o màster que tinguin com a objecte d'estudi el tercer sector, l'economia social o el cooperativisme. Així, els premis Aracooop estan dirigits a l'alumnat que hagin presentat els seus treballs fins al 17 de setembre del 2018, i han d'haver obtingut una puntuació superior o igual a 7 sobre 10 per poder presentar-s'hi. Els premis Aracooop estan finançats pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies i el Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social.

L'objectiu d'aquests premis és promoure la recerca, la reflexió i l'especialització dels estudiants en l'àmbit de l'economia social i solidària; així com incentivar al personal acadèmic a aprofundir en les temàtiques. Les bases i formularis de preguntes i enviament de treballs es troben a la pàgina d'Aracooop, www.aracooop.coop.

CONVOCATÒRIA DELS PREMIS FUNDACIÓ ROCA GALEÀS 2018

La Fundació Roca Galès (FRG) ja ha obert la convocatòria dels **Premis Fundació Roca Galès 2018** per reconèixer públicament la tasca social que desenvolupen les entitats i empreses de l'economia social i solidària a Catalunya.

Aquests guardons premien els projectes i/o trajectòries de persones, associacions, empreses i institucions l'objectiu de les quals sigui treballar i promoure el cooperativisme, el respecte pel medi ambient i el benestar social, en les diverses categories:

- Cooperativisme, economia social i solidària: 26è Premi Jacint Dunyó,
- Protecció del medi ambient, l'educació ambiental i la sostenibilitat: 20è Premi Albert Pérez-Bastardas,
- Benestar social: 9è Premi Benet Vigo

Els guardonats seran escollits per un jurat, entre la selecció de persones, entitats i empreses presentades a través del formulari que trobareu a: www.rocagales.cat/premis/premis-frg

Podeu presentar-vos en nom propi o bé en nom de tercers, a través del formulari, **fins al 23 d'abril de 2018**.

L'acte de lliurament tindrà lloc el **divendres 18 de maig** a la Sala Oriol Bohigas de l'Ateneu Barcelonès (c. Canuda, 6, Barcelona).

BANCA ÈTICA: BANCA AMB VALORS PER MILLORAR EL MÓN I LES PERSONES

El passat 31 de gener es va celebrar a l'Edifici del Col·legi d'Economistes de Catalunya la conferència «Banca ètica: banca amb valors per millorar el món i les persones», impartida per Oriol Amat, catedràtic UPF i president de l'ACCID i Comissió de Comptabilitat del CEC, coordinat per Maite Soler, coordinadora del Grup de Treball Economistes per una Economia Social, acompanyats per Joan Cavallé, director general de Caixa d'Enginyers, Arturo de las Heras, excoordinador del Grup d'Iniciativa Territorial de Barcelona (GIT) i membre de la Comissió EticoSocial del GIT-Barcelona i Mikel García-Prieto, director general de Banco Triodos.

En aquesta conferència els ponents van exposar dos objectius principals: Primer, fer comprendre el concepte de banca ètica i sostenible. Això és important donat el creixent interès en la responsabilitat social corporativa tant des del punt de vista de l'organització com des del punt de vista del client. El segon objectiu, millorar les competències relacionades amb la identificació dels factors clau d'èxit i amb el disseny de mapes estratègics i indicadors.

Es van descriure la història, valors, models de negoci i reptes des de diverses perspectives, amb casos pràctics com

Triodos Bank, Caixa d'Enginyers i Fia-re-Banca Ètica.

Aquest acte va estar coorganitzat per la comissió del Grup de Treball Economistes per una Economia Social del Col·legi d'Economistes de Catalunya i per la comissió de Cooperatives de l'ACCID i va comptar amb la col·laboració de Fundació Roca Galès, Caixa d'Enginyers i Fia-re-Banca Ètica.

A tots els assistents a la conferència van rebre d'obsequi un exemplar del llibre «Noves tendències en gestió d'entitats no lucratives», per cortesia de l'ACCID.

DIADA INTERNACIONAL DE COOPERATIVES 2018

La Diada Internacional de les Cooperatives de 2018 se celebrarà el dissabte 7 de juliol amb el lema «Societats sostenibles mitjançant la cooperació». Es tracta de la celebració anual del moviment cooperatiu promogut per l'Aliança Cooperativa Internacional que se celebra el primer dissabte de juliol des de 1923. Amb el tema del consum i la producció sostenible de béns i serveis, la Diada d'enguany ofereix l'oportunitat a les cooperatives de mostrar com gestionen la seva activitat econòmica de manera reeixida i respectuosa amb l'entorn i els recursos naturals.

Les cooperatives tenen dos segles d'experiència en la construcció de societats sostenibles i resistents. L'objectiu d'aquesta celebració és augmentar la consciència sobre les cooperatives, destacar els objectius i objectius complementaris de les Nacions Unides i el moviment cooperatiu internacional, subratllar les aportacions del moviment a la resolució dels principals problemes mundials i enfortir i ampliar associacions entre el moviment cooperatiu internacional i altres actors.

Més informació: www.ica.coop

LA CREACIÓ DE COOPERATIVES AL 2017

Confederació de
Cooperatives de Catalunya
@cooperativesCAT

La creació de cooperatives durant el 2017 ha disminuït lleugerament respecte del 2016. Mentre que l'any passat es van crear 177 empreses cooperatives, enguany se n'han creat 166: 6,5 % menys de cooperatives creades. Això no obstant, continua la tendència positiva de creixement respecte dels anys anteriors (2015, 113 cooperatives creades; 2014, 115 cooperatives creades). Així mateix, no ha sigut possible mantenir el ritme de creixement, però la xifra continua sent bona.

Pel que fa a la composició global, com cada any, trobem la prevalença en la creació de cooperatives de treball associat (132) malgrat suposa un 15 % menys d'empreses d'aquesta branca respecte del 2016. Respecte del total d'empreses cooperatives, la representació de treball associat ha disminuït 7,5 punts, passant a representar el 79,5 % del total respecte del 87 % que representaven el 2016 en el conjunt del cooperativisme.

Percentualment, pel que fa a creació de cooperatives, la segona branca més important és la de les cooperatives de serveis: se n'han creat 17, un 143 % més respecte del 2016. Altrament, el nombre de cooperatives de consumidors s'ha mantingut una mica a la baixa, ja que se n'han creat 2, mentre que en el 2016 se'n van crear 6. Respecte a la resta de branques, s'ha de destacar la creació de sis cooperatives integrals i dues

cooperatives de segon grau, la qual cosa és important perquè són projectes amb diferents graus d'intercooperació. Així mateix, també és especialment interessant la creació de 7 cooperatives d'habitatges, quatre més que l'any passat, la qual cosa pot suposar un punt d'inflexió, ja que l'increment sembla respondre als nous models d'accés a l'habitatge els quals han de contribuir a recuperar el ritme de creació en aquesta branca. Per últim, en relació amb les branques de cooperatives agràries i d'ensenyament no s'ha creat cap cooperativa.

Altrament, s'han creat 55 cooperatives amb dos socis, el que suposa 6 empreses menys que el 2016, encara que representa pràcticament el mateix percentatge: un terç de totes les cooperatives creades són amb 2 socis.

És una dada rellevant, de la creació de 2017, que les cooperatives creades enguany tenen una dimensió un xic més gran que les creades l'any passat. Aquestes 166 cooperatives s'han creat amb 701 persones, de les quals 671 són físiques, per la qual cosa suposa una mitjana de 4,22 socis per cooperativa, davant de 3,95 socis l'any 2016. Tot i l'increment, no s'arriba a la mitjana del 2015 que fou de 5,75, la qual cosa pot confirmar l'objectiu de la nova llei, de juliol de 2015, a l'incorporar la cooperativa de 2 socis, ja que s'ha aconseguit incorporar al cooperativisme projectes de menor dimensió.

Ara, hem de contribuir a consolidar-los, per tal que, a mitjà termini, augmenti la dimensió d'aquestes empreses, especialment en relació amb els llocs de treball perquè en un futur esdevinguin en nous socis i s'augmenti la base social de l'empresa.

L'anàlisi geogràfica ens indica que aquest any s'han creat cooperatives a 26 comarques, mentre que l'any passat a 28. Les comarques on es creen més cooperatives són: el Barcelonès (al voltant del 40-45 % del total de les creades), el Baix Llobregat i el Vallès Occidental (ambdues al voltant del 10 % del total). És rellevant, d'una banda, la davallada que enguany hi ha hagut en comarques com el Vallès Oriental, el Maresme i l'Alt Penedès i, de l'altra, el creixement a comarques com el Tarragonès, la Cerdanya, el Baix Ebre, el Baix Empordà, el Gironès i el Pallars Sobirà.

Mantenim, doncs, que la creació de cooperatives és un pilar bàsic per a la creació d'ocupació i, per tant, pel desenvolupament del model cooperatiu en la societat. Conseqüentment, ara hem de fer un major esforç, des dels diferents programes de suport, per dotar els projectes amb grans dosis de realisme. L'èxit dependrà de les accions que facin els socis, fonamentalment, en l'àmbit comercial i productiu, en l'àmbit financer i en el de control de la gestió. Tanmateix, cal insistir en el camí d'esforç col·lectiu i il·lusió realista que hem mantingut aquests últims anys.

Fil a l'agulla,

pionera i referent en teràpies per la transformació, des del feminisme i el treball de processos, per a grups i persones

Posant fil a l'agulla des del 2008, aquesta cooperativa és pionera en l'oferta de serveis d'acompanyament a grups, escoles, empreses i persones en els seus processos de desenvolupament i presa de consciència, amb vocació transformadora, social, política i individual.

Pep Valenzuela
@pepvalenzuela

Fil a l'agulla incorpora la perspectiva de gènere a les seves tasques.

Proposta pionera, Fil a l'agulla va començar el treball a escoles, sobre qüestions de gènere i gestió de conflictes. Des del 2009 acompanya grups i persones en processos de presa de consciència, amb vocació de transformació social i personal, al món educatiu, les organitzacions, comunitats i grups de persones, també relacions afectives i problemes individuals.

Tot considerant que les organitzacions són un agent fonamental de canvi i transformació social, ofereixen assistència per facilitar relacions, conèixer, viure i optimitzar tot el seu potencial i crear estructures, cultures intel·ligents i humanes. Perquè el conflicte i els canvis són inherents als grups i una mostra de la seva diversitat i evolució.

Una gestió adequada fa que les organitzacions aprofundeixin i connectin amb el seu sentit, amb la seva capacitat creativa i millorin la cohesió dels seus equips. I els equips guanyen en la seva capacitat de gestionar la diversitat i la gestió de conflictes, i es converteixen en font de creativitat i aprenentatge.

FOTOMOVIMIENTO

És emblemàtic el projecte «Cardedeu Coeduca», el primer projecte de coeducació municipal a Catalunya, a partir del disseny de l'estratègia i acompanyament a la planificació perquè els centres esdevinguin coeducatius, en coordinació amb els agents implicats del territori.

L'any 2008 un grup de 10 dones es reunien tot compartint interessos sobre desigualtat de gènere i gestió de conflictes en grups; a més del desig d'autoocupar-se, «perquè no estàvem bé on treballàvem», recorda la Neus Andreu, cofundadora de la cooperativa.

Es va anar generant un discurs des de diferents maneres d'entendre el tema, i arribaren al punt de «posar fil a l'agulla», amb un projecte de coeducació a Sant Pere de Ribes (2008), per treballar amb els infants i el professorat d'educació primària la qüestió el gènere, tot abordant estratègies a tenir en compte per superar una educació que no fos sensible a la desigualtat entre homes i dones. I fer-ho des d'aquesta edat, perquè «com abans es faci, és

millor parlar de les relacions afectives, treballar els models de relació de parella, de família, fins i tot a escoles bressol».

L'experiència va marcar el grup i les va fer plantejar-se com avançar per aquest terreny. En aquest punt, un assessor d'Aracooop els va proposar constituir-se en cooperativa: «ens va fer veure molt clar que el que nosaltres volíem i necessitàvem era una cooperativa», una forma d'autoocupació amb «els nostres valors, de democràcia, igualtat, autoorganització i transformació social. Perquè no ens identificàvem amb ser empresàries, i la cooperativa era diferent, una empresa amb uns valors». L'1 d'octubre del 2009 signaven la constitució de la cooperativa, amb cinc sòcies.

A més d'escoles i grups, també es plantejaren de seguida oferir espai de transformació personal i individual, «una àrea terapèutica, perquè creiem que la transformació passa per aquests espais col·lectius, al carrer, a les escoles, i també passa a l'interior de les persones». En aquest punt entrà l'Anna Espadalé,

La cooperativa acompanya en processos col·lectius de millora de relacions.

psicòloga, amb l'experiència i les condicions per donar impuls aquesta àrea nova.

La tercera àrea de treball, la de facilitació i desenvolupament d'organitzacions, també la començaren de zero. En dir organitzacions s'inclouen tant les empresarials com d'activistes o qualsevol tipus de grup que es planteja fer activitats, vendre productes, transformar la realitat...

D'altra banda, començar el projecte empresarial no els demanava cap inversió important. Declara la Neus que van fer una inversió personal, «assumint que estaríem uns me-

“

«La gestió adequada fa que les organitzacions connectin amb el seu sentit, la seva creativitat i millorin la cohesió dels equips.»

“

«Utilitzen metodologies que treballen allò personal i també el polític, sense dissociar-los, en una perspectiva integral.»

La cooperativa organitza càpsules formatives per la gestió col·lectiva.

sos treballant sense cobrar, creant un fons comú, i cobrant un sou baix després dels primers 4 mesos». Des de llavors, a poc a poc, han anat incrementant i ajustant aquest sou. Pel que fa als locals, l'àrea terapèutica, la que més ho demanava, han fet servir la casa d'una de les sòcies, fins avui; i ara tenen oficina al local del grup cooperatiu Ecos, al carrer Bailèn.

La situació actual és ben diferent, facturen suficient per sostenir un equip de 9 treballadores sòcies i 4 col·laboradores. «Però sempre tenim present que som cooperativa i que tothom que hi treballi ha d'entomar aquesta perspectiva», emfatitza, tot recordant que al principi els feia por obrir-se; fins que la necessitat de més gent per sostenir el projecte forçà un «canvi de xip», fa uns dos anys. Ara, les perspectives són de continuar creixent.

El funcionament intern ha anat evolucionant, explica la Mireia Parera, sòcia i especialista en facilitació i gestió grups, des de l'inicial treballar totes en tot. En créixer es va produir una especialització i, després, s'ha produït una mena retorn als orígens, tornant a compartir més, «però amb perspectiva més eficient i més professional», matisa la

Neus, perquè «entenem que estem oferint el mateix a les escoles, les organitzacions, les persones, donant facilitació, suport per transformar els nusos i els moments difícils». L'organització funciona amb dos caps: la part societària, administració i finances; i la coordinació tècnica del conjunt del treball.

Pel que fa al pes de les àrees, els projectes amb educació són la part més important per volum de treball i facturació, entorn al 40% del total; mentre que la teràpia representa un 30%, tot i que costa que sigui rendible. La de facilitació d'organitzacions, amb l'altre 30%, és la que relativament produeix més ingressos. Actualment, estan repensant els serveis, afegeix la Mireia, «perquè és molt frustrant per a les persones que posen molt esforç sentir que, al final, no surt la part econòmica». De totes formes, les tres àrees estan consolidades i les consideren necessàries.

De fet, Fil a l'agulla és pionera i referència en la seva oferta de teràpies orientades des del feminisme i el treball de processos. «Tot plegat, parlem de qüestions sorgides en els darrers 10 anys, quan també ha guanyat terreny en l'economia social i solidària. Hem estat

en aquesta onada de veure que la transformació social no pot passar només pel discurs ni per activisme extern, ha de passar també per revisió interna, per activisme intern, per treball personal i per treball en el si de les organitzacions», destaca la Neus.

Aquesta perspectiva, que agrupa metodologies que treballen allò personal i també el polític, sense dissociar-los, en una perspectiva integral, «perquè hi ha problemes organitzacionals que tenen aspectes psicològics, aspectes sistèmics, i cal tenir aquesta visió per entendre i trobar respostes», matisa la Mireia, els exigeix un «pla de formació contínua i intensa».

Malgrat aquesta perspectiva, explica la Neus que «en el món cooperatiu estem ara tot just començant a ser vistes i reconegudes». Però ja estan molt al dia. L'any passat van iniciar un projecte d'intercooperació, dit Perviure, conjuntament amb Celobert i Cop de mà, per promoure el cohabitatge i l'habitatge en cessió d'ús. Estan a la Federació de Cooperatives i la XES, a més de participar en el moviment feminista de Barcelona, amb el qual tenen una estreta relació.

«L'economia
feminista planteja
que economia
són el conjunt
de processos que
sostenen la vida»

Montse Pallarés
@montpallares

Amaia Pérez Orozco

**Un personatge històric que voldries
conèixer:** Alexandra Kollontai

Una lectura imprescindible:
El corazón es un cazador solitario,
de Carson McCullers

**Un perfil de Twitter que no pots
deixar de seguir:** no tinc twitter

No podries viure sense: cervesa

Encara tens pendent: per sort, viure
és no acabar mai amb els pendents

El cooperativisme és: per a mi, una
forma concreta d'economia social
i solidària, i això forma part de la
construcció d'una economia on la
sostenibilitat de la vida es troba al
centre

Amaia Pérez Orozco és doctora en economia i feminista militant. En el seu llibre *Subversión feminista de la economía* va posar sobre la taula la necessitat de canviar les regles del mercat capitalista per dur a terme unes vides dignes, que valguin la pena ser viscudes i on el centre de l'economia sigui el sosteniment de la vida i no el dels mercats.

66

Volem una economia on cuidar la regeneració del ben-estar sigui el principi organitzador de tot i sigui una responsabilitat col·lectiva

El conflicte capital-vida és un dels eixos vertebradors de l'economia feminista.

De què parlem quan parlem d'economia feminista? O, què és l'economia feminista?

L'economia feminista és el resultat de pensar i fer economia des del feminisme. És una teoria que observa un sistema econòmic gens feminista. Intenta entendre com es reconstrueixen les desigualtats de gènere i proposa vies per enfrontar-les. Planteja que l'economia són el conjunt de processos que sostenen la vida, i això és més que el que passa en els mercats. Recupera els treballs invisibilitzats, històricament assignats a les dones, i reivindica el seu paper com a base de tot el sistema. Alhora, és una pràctica que intenta gestionar els recursos i organitzar els treballs sota criteris feministes: posar la vida al centre; construir una responsabilitat col·lectiva en tenir cura de la regeneració quotidiana del *ben-estar*; erosionar la divisió sexual del treball, i assumir els límits biofísics del planeta.

Què vol dir que allò personal és polític?

Vol dir que el que ens passa en el nostre micromon i en la quotidianitat està marcat per qüestions estructurals que van més enllà de nosaltres mateixes. Si, en un centre social, és una altra vegada una dona la que neteja el bany; si per Nadal ells tornen a seure per casualitat a la zona més allunyada de la cuina; si és la mare la que es redueix la jornada per tenir cura del nadó... Tot això no és

casualitat. Hi ha estructures materials darrere. Per exemple, un mercat laboral on les dones cobren menys i, si cal sacrificar mig sou, millor que sigui el d'ella. I estructures simbòliques: el sentiment de ser la principal responsable; un home que ni veu que el bany està brut. Dir que allò personal és polític és intentar identificar aquestes estructures des de la vida quotidiana. Però no per quedar-nos aquí! Sinó per qüestionar-les, per utilitzar el marge d'acció que tenim dins d'aquests constrenyiments per canviar-les. El feminisme aposta pel principi de «partir de sí» en les lluites. No pensar només que el que cal canviar és fora, sinó entendre com el sistema que volem transformar es fa carn i cos dia a dia. Hem de transformar les pràctiques i les relacions quotidianes alhora que qüestionem les «grans coses» de fora. Però aquest partir de si no vol dir quedar-se en què cada qui s'ocupi en aïllat de la seva vida. Es tracta de «partir de si per no quedar en si»: per polititzar col·lectivament el que passa i ens passa.

Per què cal universalitzar les cures i que deixin d'estar feminitzades?

Les cures són el conjunt de treballs mitjançant els quals regenerem dia a dia el *ben-estar* físic i emocional. Són les activitats que es fan càrrec del fet que la vida de totes les persones és vulnerable: per viure, cal assegurar que posem les con-

dicions que fan possible la vida. Això és cuidar. I cal fer-ho cada dia i per a totes, tots, *todes*. El problema avui és que hi ha moltíssims treballs que no es fan pel seu sentit social, sinó perquè et permeten obtenir un ingrés en el marc d'una economia en què necessitem diners per viure. En general, aquests treballs no s'encarreguen de sostenir la vida. El temps de treball de la gent en el mercat laboral està posat al servei del procés d'acumulació de capital, no al servei de la cura de la vida. La vida se sosté dins de les cases, de manera privatitzada. L'eix sobre el qual pivoten les estructures socioeconòmiques és la generació de benefici monetari.

Encara que soni gairebé demagògic, això ho hem vist recentment amb la crisi: certs mercats es «van desajustar»; el negoci es va trencar. Aquí es va posar en evidència el que anomenem el conflicte *capital-vida*. O salves als bancs i desnones la gent, o salves la gent i deixes que s'enfonsin els bancs. I quina va ser la resposta institucional? Per recuperar el «bon funcionament» dels mercats, l'estat va posar en marxa polítiques «austericides» que van recuperar les taxes de guany a costa de retallades en la despesa pública, reformes laborals i del sistema de pensions... On es va reajustar la vida? Qui es va encarregar que la gent sortís endavant, en condicions més dures? Va ser a les llars on es va reajustar l'economia,

intensificant els treballs de cures. I qui es va encarregar d'això? Fonamentalment, les dones. En aquest sistema, a les dones se'ns imposa un sentit vital lligat a la responsabilitat de garantir la cura de la vida dels altres sense demanar res a canvi, per «amor». Per això diem que hi ha una ètica de la cura «reaccionària»: és una ètica de la immolació. Encarregar-se de tenir cura en un sistema on la cura de la vida no és prioritat, sinó la base invisible, és encarregar-se dels treballs no reconeguts ni valorats i, per tant, estar en una posició socioeconòmica injusta i precària.

En dir que cal universalitzar les cures, en última instància, ens referim al fet que hem de reconstruir tota l'economia, perquè l'eix gravitatori sigui la cura de la vida. Volem una economia on cuidar la regeneració del *ben-estar* sigui el principi organitzador de tot i sigui una responsabilitat col·lectiva, compartida per tots els agents econòmics: institucions públiques, mercats, llars, comunitat. I per totes les persones: dones i homes de tota classe social i estatus migratori. No és només treure de les cases una sèrie de tasques (atendre menors, persones adultes grans en situació de dependència...). Això també, però és molt més: és assegurar que sostenir la vida és la màxima prioritat i no la responsabilitat amagada a les cases, en mans de les dones; és assegurar que les empreses paguen per la reproducció de la mà d'obra de la qual es lucren; és construir estructures col·lectives per gestionar les nostres necessitats, des de serveis públics, a menjadors populars. I cal fer-ho per una raó de justícia social i de sostenibilitat econòmica. Una economia on tenir cura de la vida és un mitjà per a un fi diferent (el benefici) és una economia insostenible.

Les tasques de la llar i la cura de les persones grans i de les criatures segueix estant en mans de les dones, majoritàriament, i en el cas de treballs externalitzats, aquests són ocupats per dones migrants precaritzades. Quina és la possible solució a aquesta situació? Per què es té en tan poca consideració aquest tipus de treball?

Perquè aquesta invisibilitat és necessària perquè l'actual model econòmic injust i insostenible segueixi en peu. Si una empresa et demana disponibilitat horària plena, com fer per respondre a aquest requeriment i, al mateix temps, garantir l'atenció a aquestes persones grans o criatures? Aquí es veu clarament la incompatibilitat entre els temps dels mercats i els de la vida. Es veu el conflicte capital-vida. En un model clàssic de clas-

“

El problema és la desigualtat salarial en si mateixa, que no qüestionem les desigualtats en el nivell de vida, que no qüestionem quin valor es dona als diferents treballs

se mitjana, això es resolia sent ell el que anava al mercat i ella, qui es quedava a casa. Però, i si ella també vol independència financera, drets socioeconòmics? O si amb un sol salari ja no s'arriba? En absència d'una responsabilitat comunitària, en absència de serveis públics, i en el marc que les empreses segueixen dictant l'organització dels temps socials, l'única forma és buscar una altra dona que et substitueixi. I ho ha de fer a un preu menor que el que guanya aquesta dona en sortir fora. Aquí es veu bé la cadena de precarietat en què es basa aquesta economia tòxica. Les cures són invisibles perquè contenen el conflicte capital vida, perquè resolen la vida en una economia on la vida és atacada. I ho fan silenciosament, sense generar conflicte polític, sense obrir la pregunta de quina és la prioritat econòmica. Al capitalisme heteropatriarcal, les cures sempre seran invisibles perquè, si les veiem, salta a la llum el conflicte capital-vida, que ens ataca de manera molt diferent per gènere, classe social i estatus migratori.

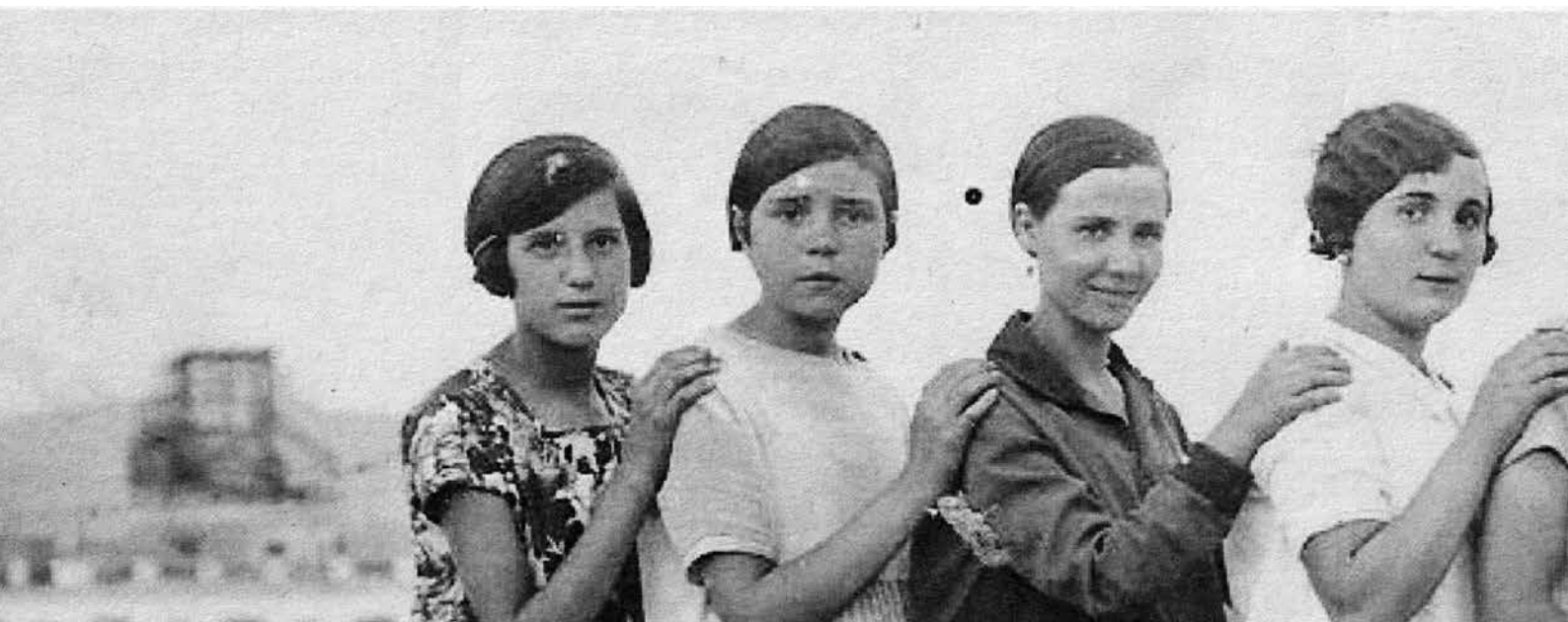
En un altre ordre de coses, ara estan sortint a la llum casos de professionals (en absolut precaritzades) que exigeixen igualtat salarial a les dels seus companys homes, com en el cas de la BBC, per exemple. Què és el que està canviant en aquests últims anys?

El problema no és la desigualtat salarial per raó de gènere. Per descomptat és indignant que una dona, per ser dona, faci el mateix que un home i cobri menys. O que no tingui les mateixes possibilitats de treball. Però el problema és més de fons: el problema és la desigualtat salarial en si mateixa, que no qüestionem les desigualtats en l'àmbit de vida, que no qüestionem quin valor es dona als diferents treballs. el feminisme meritocràtic és problemàtic, perquè no qüestiona una estructura econòmica construïda sobre la desigualtat; només qüestiona que sigui el gènere (i no

altres factors suposadament més nets, com el mèrit, l'esforç) el que fa que estiguis en millor o pitjor posició. Per a altres feministes, el problema és la desigualtat en si mateixa. I el miratge que una cosa així com el «mèrit individual» existeix quan, realment, com dèiem abans, allò personal és polític. No ens creiem el somni americà, tampoc quan el protagonitzen dones. En aquesta economia, el privilegi d'unes i, sobretot, uns, és a costa de l'opressió d'altres.

És evident que estem molt lluny d'una hegemonia feminista, però podem dir que les coses han millorat últimament, o és només un miratge?

Considero que el feminisme és un moviment social molt potent. Sense grans estructures organitzatives, sense grans finançaments, sense grans partits al darre-re, porta dècades aconseguint canvis molt rellevants en les legislacions i polítiques (fins al 1981 ni tan sols no podíem divorciar-nos!) I, sobretot, profundes transformacions en la quotidianitat. El feminisme està fent una revolució silenciosa. Això no significa que no quedi moltíssim per fer; no vol dir negar que vivim en una societat indignantment desigual i on el gènere està travessat per molts altres eixos d'opressió / privilegi. Però sí que significa reconèixer el resultat de les nostres lluites històriques, de la baralla quotidiana per canviar les coses en el petit i el gran. No considero que sigui un miratge, però tampoc que sigui un avanç aconseguit i que haguem de donar per descomptat, hi pot haver marxes enrere. La interrupció voluntària de l'embaràs encara és un dret a aconseguir plenament, poden haver retrocessos en el que s'ha aconseguit. La història no és lineal ni progressiva. I ara vivim un moment on la força del feminisme conviu amb una reacció heteropatriarcal, racista i classista molt forta. Per això, aquest 8 de març la vaga feminista ha de ser una explosió d'alegria i rebel·lia, un desbordament, un contagi.

ELISA GARCIA, COOPERATIVISTA I MI

Pau Vinyes i Roig
Historiador
@pauvinyes

En començar aquest article voldria fer esment que sense l'historiador andreuenc Jordi Rabassa Massons aquest escrit no tindria sentit, atès que ell és l'autèntic biògraf d'Elisa García Sáez. En paraules del mateix Rabassa, al mitjà electrònic *eldiario.es*: Muy probablemente Elisa (García) fue la primera miliciana barcelonesa asesinada durante la guerra civil, por lo que parece que la noticia de su fallecimiento trastornó la sociedad más implicada políticamente al lado de la revolución de la ciudad y de Sant Andreu de Palomar, donde problemamente nació y donde vivió y desarrolló su corta vida familiar, laboral, social y política».

Les primeres referències actuals sobre la miliciana d'origen andreuenc provenen de l'Ivan Miró, historiador del cooperativisme i membre de La Ciutat Invisible de Sants, el qual localitzà a la revista *Acción Cooperativista* (núm. 696 del 4 de setembre de 1936) la següent notícia sota el títol d'«Elisa García»:

«Les Joventuts Cooperatistes de Barcelona han hagut de lamentar aquesta darrera setmana una baixa sensible a les seves fileres. Es tracta de la simpàtica i valerosa companya de l'ex-secció de Joventut de «L'Andreuenc» Elisa García, de dinou -anys d'edat.

»En esclatar la revolta militar-feixista el mes passat, García ocupà immediatament un lloc en la lluita empresa. La veié-

rem amb les armes a les mans, la veiérem prestant servei als hospitals, la veiérem treballant als menjadors col·lectius. Allí on ella creia que podia ésser útil, allí s'enrolava.

»Més tard, quan a Barcelona l'ambient s'anava normalitzant, l'esperit inquiet de la nostra companya es trobava cohibit en el marc de la nostra ciutat, i optà per allistar-se a les columnes que sortien a combatre al front d'Aragó. I s'enrolà a l'exèrcit de la Llibertat com una simple miliciana, fusell al coll i amb el corresponent corretjam amb municions. Així ha trobat la mort la nostra companya, lluitant com una veritable heroïna, lluitant per consolidar amb les armes la nova humanitat que s'albira la nova ordenació econòmica de les coses en sentit col·lectiu, que ja no és una hipòtesi

LICIANA ANTIFEIXISTA

Secció juvenil de teatre de la Cooperativa L'Andreuena, l'any 1928, al terrat de l'entitat. Al fons de la imatge s'albira la fàbrica tèxtil de la Fabra i Coats.
Fons Joaquim Traveset.

sinó una realitat efectiva, gràcies a la sang que com la de la nostra companya, s'ha vessat i es vessa.

»Companya Elisa Garcia: el teu nom restarà gravat per sempre en la nostra memòria; el teu exemple i el teu heroisme serà l'impuls que donarà força als braços armats dels joves cooperatistes per tal de venjar-te, i a aquells que treballen a les secretaries, en l'ordre econòmic i d'organització en els moments de defalliment i de cansanci produïts pel treball, el teu record els dirà que deuen continuar en el seu lloc per fer triomfar, per ordenar la causa per la qual tu donares la vida.

»Companya Elisa Garcia, descansa en pau, el teu record estarà sempre en nosaltres.»

Elisa Garcia Saéz neix a Sant Andreu de Palomar, poble annexionat a Barcelona, el 22 de setembre de 1916 en el si d'una família de classe treballadora. Filla de Romualdo Garcia i Abad, originari de València, i de Teresa Sáez i Martínez, de Lorca (Múrcia). La més gran de les tres germanes. En esclatar el conflicte bèl·lic del juliol de 1936 viuen al carrer Gran de La Sagrera, 100 –abans, però, vivien a Gran de Sant Andreu amb el carrer de Campeny–. De ben joveneta, com la majoria de companyes andreuenques, va entrar a treballar a La Española, fàbrica filial de la gran empresa tèxtil Fabra i Coats, situada a la barriada de la Sagrera. Les inquietuds d'un esperit lliure la feren militar al sindicat socialista de la UGT i a ser membre activa de la Cooperativa L'Andreuena, en la qual era la delegada del grup juvenil de

teatre. L'Andreuena va ser fundada per membres de la Societat d'Oficials Paletes de Sant Andreu de Palomar, entre 1879 i 1881. Situada en els seus inicis en el carrer Gran de Sant Andreu, 263, i el 1896 definitivament al carrer de Sant Antoni, 58-60 –actualment, Rubén Darío–. Fou de totes les cooperatives andreuenques la més important en nombre de socis, capital i activitats. Arran de la proclamació de la República l'entitat fa un gran salt endavant en els àmbits cultural i social, organitzant excursions, visites guiades, conferències.... El 1934 la cooperativa tenia 25 treballadors en nòmina. En perdre la república la guerra, la cooperativa va iniciar un lent i progressiu declivi. En arribar la democràcia, per versemblant que pugui ésser, l'Andreuena va desaparèixer definitivament el 1979.

Carrer d'Elisa García en un determinat poble del Front d'Aragó. Fotograma extret del documental de la CNT «Aragón trabaja y lucha».

Elisa García.

En esclatar la guerra civil decideix allistar-se en una columna comunista. El 24 de juliol de 1936 se'n va al Front d'Aragó dins de la Columna Del Barrio (després coneguda com de Karl Marx), creada i dirigida per Manuel Trueba, Àngel Estivill i José del Barrio. Formació assessorada pel comandant Secanell i integrada majoritàriament per membres de la UGT i del PSUC. Segons relata l'hemeroteca consultada un cop al front s'incorpora com a voluntària dins de la Creu Roja. Tanmateix, com esmenta el biògraf Rabassa, ultrapassa aquesta feina i esdevé miliciana de ple dret. Segurament, en la presa de decisió d'anar a lluitar al front hi va influir el seu oncle Josep García i Abad, fuster d'ofici i militant destacat de la CNT i veí de la Sagrera. Josep García va ser una de les primeres víctimes antifeixistes del districte novè mortes al Front d'Aragó. Ferit el 27 de juliol de 1936, va ser ingressat a l'Hospital Provincial de Lleida, amb una segona expedició de ferits, procedent de Casp. Hi va morir el 8 d'agost de 1936, després d'una agonia deguda a les ferides rebudes en combat. La Rambla de Sant Andreu de Palomar durant la República en guerra s'anomenà passeig de Josep García.

L'historiador Jordi Rabassa, en el seu bloc *Perquè Vull*, ens comenta:

«...Per primera vegada –constava– entre els historiadors locals, l'existència

d'una cooperativista andreuca que va agafar les armes per anar al front. La meua àvia m'havia explicat que havia vist aquestes «milicianes» passejar per Sant Andreu durant la guerra. Eren dones joves, entusiastes antifeixistes que s'atreïren a subvertir el rol dels gèneres, vestir-se com no es vestien les dones i dirigir-se al camp de batalla com a soldats, un paper que mai no els havia estat reservat. Normalment les dones anaven al front a fer d'infermeres o a realitzar tasques d'intendència, però aquest juliol de 1936 l'ordre de les coses canvià, els carrers passaren a ser propietat de les classes populars i algunes dones s'atreïren a trencar les normes imperants. Les columnes que primer partien cap al front tenien molta més passió a les seves venes que preparació militar, i s'hi pogueren enquadrar algunes dones. Habitualment, però, en arribar al front els companys els feien preparar els àpats i atendre la infermeria. Tanmateix sembla que l'Elisa es resistí al masclisme propi, també, de les tropes revolucionàries.»

Des del front escriu a la seva mare. El diari anarquista *Solidaridad Obrera* (3 de setembre de 1936) se'n fa ressò de la darrera carta enviada, talment com si fos un testament: «Por fin se han visto colmadas mis esperanzas. Parto con buenos cama-

radas y con un estado de ánimo elevadísimo. Quiero luchar contra esta gentuza maldita. Quiero saber lo que es sufrir y quiero compartir el dolor de los camaradas que combaten en el frente. Tengo un corazón que no puede permanecer impasible ante la lucha que sostienen nuestros hermanos.»

Elisa García fou ferida de gravetat durant el bombardeig que patí la localitat Tardienta (Osca) l'estiu de 1936, i immediatament fou trasllada a l'hospital republicà de Sarinyena (Osca) on va morir el 24 d'agost per «heridas sufridas en acciones de guerra», segons consta en el certificat de defunció. *Solidaridad Obrera* esmentava: «Los cascos de unas bombas lanzadas por los aviones fascistas destrozaron el cuerpo de la joven y desmendaron por una eternidad el bello rostro de la solícita enfermera de la Cruz Roja».

En la necrològica apareguda en el diari *ABC* –del bàndol republicà– (4 de setembre de 1936) també es feia ressò de la carta enviada per Elisa a la seva mare dies abans de la seva mort: «No paséis pena por mí; procuraré que no me pase nada; pero si por casualidad me sucediera algo, pensad que otros como yo también habrán caído. Si yo supiera que dando mi vida se podría terminar con los asesinos de la clase trabajadora, gustosa la daría.

Tomba d'Elisa García al cementiri de Sarinyena.
Fons Os Monegros.

Si os dijeran que la lucha no es propia de las mujeres, decid que el cumplimiento del deber revolucionario corresponde a toda persona que no sea cobarde.»

El citat diari *Solidaridad Obrera* descrivia amb aquestes paraules la malaguanyada gesta heroica de la jove andreuenc: «No es posible trazar el comentario que se merece el gesto de la muchacha que, desafiando el peligro y que despreciando la tranquilidad del hogar, ha sabido reivindicar a la mujer obrera. En el fin heroico de nuestra camarada hallamos los destellos de valentia y gloria que ha aureolado a las valiosas mujeres a través de las páginas más destacadas que el proletariado mundial ha escrito con trazos de sangre y dolor.»

Fou enterrada al cementiri parroquial de Sarinyena. Un cop finalitzada la guerra i per ordre de l'alcalde franquista de la localitat aragonesa, la llegenda de la tomba d'Elisa García fou destrossada a cops de martell. La llegenda esdevingué il·legible, fet que motivà a un conjunt de veïns i veïnes a recuperar la seva memòria. L'any 2013, després d'un llarg procés de recerca, es pogué recuperar la llegenda: «Estás muerta y no lo estás/ dentro de esta tumba fría/ descansa en paz hija mía/ que en tus padres vivirás./ Muerta heroicamente luchando contra el fascismo en el frente de Aragón sector Tardienta».

D'altra banda, l'heroïtat de la mort dels primers antifeixistes –sobretot si eren del gènere femení (cal recordar que fins a l'octubre de 1936 les dones pogueren lluitar a primera línia del front de guerra com els seus companys fins que el govern de la república els ho prohibí) promogué tota

una sèrie d'actes d'homenatge. Elisa García en fou una de les reconegudes. Al documental gravat per la productora cinematogràfica de la CNT durant la Guerra Civil «Aragón trabaja y lucha» hi albirem el seu nom retolat en una casa en algun poble dels Monegros. S'hi observa «Calle de Elisa García (muerta por la libertad)». Sant Andreu de Palomar, aleshores amb el nom d'Harmonia de Palomar, també s'afegí al record mitològic de la veïna víctima del feixisme. Salvador Casas i Pujols, veí andreuenc, recorda com el carrer de les Monges fou batejat amb el nom d'Elisa García. Gràcies a aquest fet, qui escriu aquestes línies, va poder esbrinar que la parròquia de Sant Pacià, situada en el mateix vial, fou utilitzada durant la república en guerra com a menjador popular, i rebé el nom de Bonaventura Durruti.

La cerimònia d'inauguració de la placa del nomenclàtor dedicada a Elisa García es realitzà el diumenge 3 de gener de 1937. L'acte fou a iniciativa de la secció local de la UTG de la Delegació Mercantil Sant Andreu de Palomar. En l'esmentat homenatge es recordava a tots els milicians caiguts durant els primers mesos de la guerra i es feia ferma demostració de l'esperit antifeixista andreuenc. Pel sindicat calia esperonar: «La gesta sublim d'aquesta companya, (...) que cal immortalitzar-la com a exemple per a les generacions futures.»

Des de Sarinyena la continuen recordant cada 14 d'abril amb un sentit homenatge al peu de la seva tomba. L'entitat cultural Os Monegros, l'organitzadora de la commemoració, la recorda amb aquestes paraules: «...la llevamos con nosotros, hoy Elisa García Sáez “estás muerta y no lo estás”, estás viva en la eternidad de la memoria de los hombres y mujeres libres, con la dignidad suficiente como para reconocer los valores por los que luchaste y que los que continuaremos luchando».

El seu poble nadiu, Sant Andreu de Palomar, tampoc l'oblida. Una placa col·locada al carrer de les Monges enfront de la parròquia de Sant Pacià i la proposta d'anomenar els futurs jardins dels carrers de Segre i de Cinca amb el seu nom són el viu testimoniatge d'una comunitat que no oblidar els seus conveïns, sobretot si van donar la vida per combatre el feixisme. Elisa García és el model a seguir, atès ens mostra el camí de la llibertat.

A ELISSA GARCIA

En la contemplació
del seu retrat

Quantes i quantes vegades
passant de nit la secció
m'he parat a contemplar-la
extasiat d'admiració.

La serenor de sos ulls
el somriurer de sos llavis,
i la gràcia de sos rulls,
m'ha donat la sensació
que vivia, sense agravis
prodigant sa abnegació.

!Que depressa passa'l temps!
Sembla ahir que falaguera
sortia del seu treball
joiosa, humil, com era.

I ara parat davant d'ella
quanta pena sento al cor.
!Guerra sempre maleïda
que'n segues vides en flor!

!Quanta sang arreu vessada
sens pietat i sense amor!
!Quanta amargura i tristesa
per no viure en Germanor!

!Quanta vilesa en els cors
per egoisme insensat,
volguent més esclavitzar
dels pobles la Llibertat!

I davant d'aquest retrat
de la Elissa riallera,
em pregunto cap-ficàt,
si tota la massa obrera
procedeix com es degut,
i es digne dels seus caiguts.

J. Salas

Publicat a la revista *IDEAS* l'agost de 1937. Publicació editada pels treballadors de Filatures Fabra i Coats, de Sant Andreu de Palomar (Barcelona)

LA DIFÍCIL CONSTRUCCIÓN DE PAU A COLOMBIA

EL PAPER DEL COOPERATIVISME I DE L'ECONOMIA SOLIDÀRIA

Josep M. Navarro Cantero
Cooperativa La Fàbrica
www.coopelafabrica.cat

La darrera setmana del mes d'octubre del 2017 vaig tenir la gran oportunitat de participar en una Jornada molt especial a Bogotá, capital de Colòmbia.

L'Agencia para la Reincorporación y la Normalización (organisme governamental colombià) organitzà la VI Gira de Cooperación Técnica Sur-Sur per tractar d'aportar criteris i experiències que permetessin anar construint aquesta pau tan difícil en un país que al llarg dels darrers 60 anys ha viscut un dels conflictes armats més llargs i complexos.

Colòmbia està plenament submergida en un contradictori i difícil procés per construir la pau, després dels Acords de Pau de l'Havana del 26 de setembre 2016 entre el Govern colombià i les FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colòmbia), uns acords que es van anar gestant al llarg de 4 anys i que posaven fi a una guerra de més de 50 anys, i en els quals col·laboraren diverses instàncies internacionals governamentals i no governamentals.

Aquesta pau, o millor dit la construcció d'aquesta pau, és vista per un sector de la societat, sobretot els sectors populars, camperols, amerindis i afrodescendents com una oportunitat per remuntar la situació de desigualtat en l'accés a la propietat de la terra (principal motivació per aixecar-se en armes dels sectors insurgents i guerrillers), una situació que per cert s'ha agreujat encara més al llarg dels 50 anys de guerra, ja que l'acumulació de terres per part de l'oligarquia terratinent ha estat quelcom que ha anat *in crescendo*¹. Evidentment, aquest no és l'anhel de les elits que encara controlen les estructures de poder de l'Estat i que el voldrien perpetuar, bé aprofitant-se de la pau, o bé negant-se a acceptar aquests acords de pau. Podríem dir que la construcció de pau a Colòmbia hauria d'incidir precisament i necessària en aquesta correlació de forces i de poders per esdevenir realment una pau amb sostenibilitat i que arrel·li entre els diferents sectors i classes socials, generant transformacions reals... Aquest és el repte i la preocupació de totes aquelles persones i organitzacions que han vist en els acords de l'Havana una gran oportunitat en aquesta fase de la història de Colòmbia².

En l'esmentada Jornada es posaven en comú diverses experiències internacionals conjuntament amb diversos actors colombians, i entre ells i principals: per un costat el Govern colombià i per l'altra les FARC, tots dos presents en la Jornada.

Primer s'aportaven experiències internacionals de transició cap a la pau en contextos on el conflicte armat era central: Irlanda del Nord, Sud-àfrica en època de l'apartheid, Sierra Leone, Filipines: amb dos grans conflictes armats, un entre govern i guerrilla diriem que d'inspiració islamista, i l'altra una guerrilla d'inspiració comunista; el Salvador, el Líban...

D'altra banda, i per facilitar aquesta construcció de pau a Colòmbia, es volien explorar experiències de construcció d'una economia solidària i cooperativa a partir de diferents exemples, i en aquest sentit van participar experiències cooperatives de Canadà, d'Equador (en zones quítxues), de Mèxic (en zones nàhuatl), colombianes, argentines, i jo mateix com a experiència cooperativa de Catalunya.

En els acords de pau de l'Havana, les FARC havien posat com una de les condicions d'aquesta construcció de pau, el desenvolupament d'un ambiciós pla de construcció de cooperatives i estructures socioeconòmiques per construir una economia solidària i cooperativa a les zones veredals que havien estat sota control de les FARC, zones eminentment rurals, i molt desencavades de les vies habituals de transport i circulació d'aquest gran país americà. Les FARC, dissoltes en aquests moments com estructura militar, s'han reconvertit en una estructura política per participar en la vida política del país, amb voluntat de concórrer a les eleccions. Així mateix, i per fer possible aquest procés de construcció d'economia solidària com alternativa concreta a un model capitalista, han impulsat una entitat anomenada ECOMUN. Aquesta iniciativa evidentment encara la necessària reconversió de l'estructura militar i jeràrquica de les FARC, una organització basada en els principis del marxisme-leninisme, amb una presència aclaparadora de militants (homes i dones) sorgits dels sectors camperols, amerindis i afrodescendents,

Ecomun, cooperativa de les FARC.

en una estructura que faciliti i permeti la construcció d'un projecte socioeconòmic de baix a dalt, potenciant la participació i desterrant les pràctiques centralistes. Aquesta voluntat de les FARC, acceptada pel govern colombià en els acords de l'Havana, comporta anar més enllà dels i de les guerrilleres desarmades i amb voluntat de construir una alternativa social, econòmica i política, tot implicant i fent participar activament els sectors socials que conformen les comunitats rurals dels entorns *veredals* on estan assentades les militants FARC que han deixat les armes. També comporta reaprendre una altra manera de viure i estar en relació, així com un constant exercici de diàleg i escolta per construir iniciatives que siguin arrelades i no imposades, bé per decisions polítiques jeràrquiques de l'antiga direcció *fariana*, ni per decisions tecnoburocràtiques aportades pels «experts» i intermediaris que el govern envia i enviarà als territoris esmentats.

La presència de diversos *experts internacionals* en les esmentades Jornades volia testimoniar diverses experiències, així com diversos models i metodologies per construir processos de desenvolupament local-social i d'impuls d'empreses, propostes, idees que s'inspirassin en els principis i valors del cooperativisme, i també en una forma diferent de fer economia que no passés per les lògiques capitalistes i neoliberals.

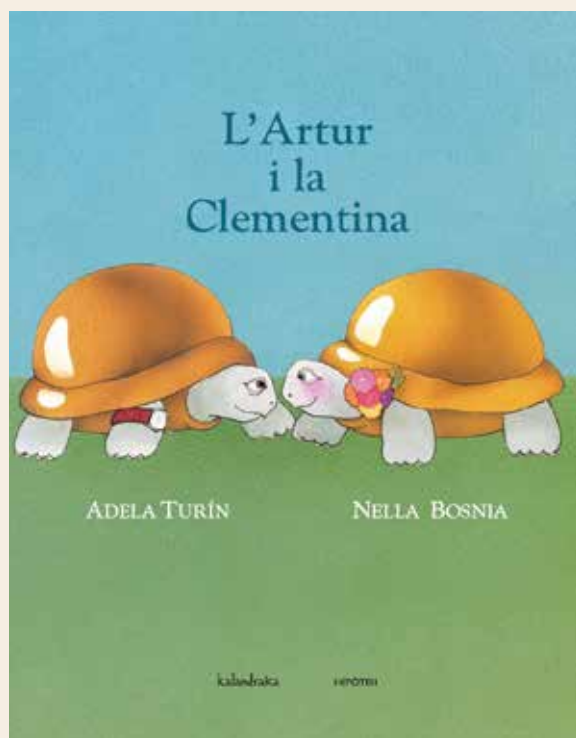
La veritat és que, malgrat el meu escepticisme inicial i el fet que fos una trobada molt formal i totalment governamental, en la qual les FARC i altres actors cooperativistes i mutualistes colombians estaven presents, però com a convidats, igual que nosaltres els convidats internacionals, els resultats finals, aparentment i després d'haver conviscut al llarg d'una setmana amb totes aquestes persones, entre elles com ja he dit un nodrit grup de militants de les FARC (militants de base, camperols i camperoles, i algunes d'elles pertanyents a pobles i nacions ameríndies i afrodescendents colombianes), van ser positius, sobretot per a la gent més interessada i motivada que eren la militància FARC.

Ara bé, les dificultats, i ja n'he dit unes quantes, del procés són immenses. La signatura dels Acords de Pau a l'Havana no van significar ni de lluny la pau per al país, sinó un punt i seguit que ha de facilitar un procés en el qual es faci realitat la Pau en majúscula. Els actors, per un costat les FARC, estan complint fil per randa els acords, i han retornat les armes, tot i que estic convençut que no totes les armes, ja que evidentment en la situació en què es troben no és possible ser ingenu i pensar que tot s'arregla de cop i volta. D'ençà de la signatura dels Acords, més de 200 persones han estat assassinades a tot el país: líders indígenes, militants sindicals, militants d'organitzacions pagueses, més de 40 militants de les FARC...; qui els ha assassinat? segurament que alguns assassinats són venjances covades al llarg dels anys de conflicte, però molts dels assassinats, la majoria, són fruit del descontrol en què campen altres actors armats (paramilitars lligats a l'extrema dreta, paramilitars lligats al narco) fora de control, i que el Govern i les instàncies de l'Estat són incapaços d'aturar i que serien els que haurien de garantir la seguretat i impedir aquestes agressions, com els acords de pau recollien i concretaven. Tampoc les ajudes econòmiques acaben d'arribar com s'havien compromès des del Govern, ni tampoc moltes de les mesures d'acompanyament, i les lleis (lleis per desenvolupar la Justícia Especial per a la Pau) que s'haurien de desplegar per garantir la transició són en canvi plenament contràries als Acords de pau signats a l'Havana. Recordem que l'extrema dreta «uribista» (d'Álvaro Uribe, anterior president de Colòmbia) és molt forta al país i van aconseguir un gran èxit amb el *no* als acords en el referèndum convocat el 2016, i així mateix la seva influència al Senat de la República és notable i això explicaria que certes lleis com l'esmentada vagin en direcció oposada als acords...

Tot i així, és cert que l'Estat està desplegant un seguit de mesures i de mecanismes, alguns d'ells de seguiment i de suport en els mateixos territoris *veredals*, que són una petita mostra d'una voluntat estatal per fer possible aquests acords. Segurament, assistim a un «combat» en la foscor entre actors governamentals partidaris d'aplicar de forma rigorosa els acords, i d'altres que són més passius o directament contraris.

En aquest context, i amb tantes dificultats, un cop més són els ideals i els anhels de pau de la gent senzilla, sobretot i fonamentalment en les zones rurals, els que mouen les energies per poder avançar i consolidar uns acords que de moment tan sols són encara un munt de papers, un munt de bons desitjos i unes signatures en una llunyana ciutat anomenada l'Havana.

1. Entre 1960 i 2014 el 0,5% de propietaris amb més de 500 Ha de terra han passat a tenir del 29,2% del total de la terra a tenir-ne el 68,2%; mentre que el 88% del total de propietaris amb menys de 20 Ha han passat de tenir-ne el 17,3% a tan sols tenir el 8% de la terra (citat per René Mendoza en l'article «Construcción de una paz justa en Colombia».
- 2.- John Paul Lederach, assessor en els Acords de Pau, diu: «la pau s'aconsegueix quan cada colombià assumeixi el respecte per la diferència i estableixi relacions constructives amb l'altre, amb aquest altre que al llarg de més de mig segle no ha volgut o no ha pogut escoltar.»

A favor de les nenes, «L'Artur i la Clementina»

Montse Pallarès
@montpallares

L'Artur i la Clementina és un àlbum il·lustrat de l'editorial Kalandraka. La història que explica va ser publicada per primera vegada l'any 1976 a Itàlia, fa més de 40 anys, doncs, però la vigència del seu missatge ha perviscut durant tot aquest temps i, malauradament, és probable que encara sigui vigent d'aquí 40 anys més.

L'àlbum formava part d'una col·lecció que van posar en marxa Adela Turin i Nella Bosnia per combatre la discriminació de gènere, adreçada a les nenes i que es deia «Dalla parte delle bambine». En la mateixa col·lecció i també publicat en català per Kalandraka hi ha *Rosa caramel*.

L'Artur –tortuga mascle heterosexual– i la Clementina –tortuga femella, també heterosexual– es coneixen un dia de

primavera a la vora d'un llac. S'enamoren i decideixen casar-se aquella mateixa tarda.

A partir d'aquí, l'existència de la Clementina es converteix en un petit infern, per culpa del seu marit que, en benefici d'ella (diu ell), no la deixa tenir opinions ni vida pròpia i destrossa la seva autoestima quan, cada vegada que ella vol fer alguna cosa, ell li diu que és incapaç de fer res. A més, per omplir aquest buit existencial, i per impedir que ella faci coses pel seu compte, l'omple de regals que haurien de suplir les seves necessitats i les seves ganes d'aventura.

Cansada de la vida al costat d'una tortuga que la menysté i la maltracta i no la té en consideració per res, un bon dia la Clementina se'n va, abandona tots els

regals absurds de l'Artur i el deixa. L'Artur no pot entendre per què ella, tan ben cuidada, tan mimada, l'ha pogut abandonar per anar a voltar el món.

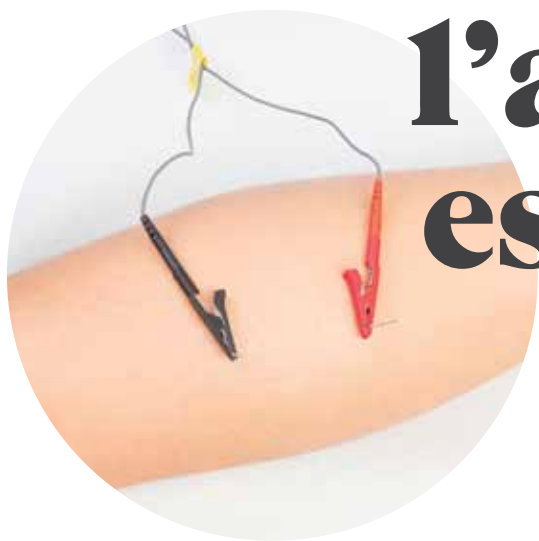
Aquest conte és bo per dos grans motius (a banda de la seva factura tècnica): d'una banda, perquè fa una crítica de la societat de consum i de l'altra, perquè el tema principal que posa sobre la taula és la violència masclista, encara que, en aquest cas concret, la violència sigui exercida per una simpàtica tortuga.

Una lectura recomanable i no només per a la canalla.

Adela Turin (text)
Nella Bosnia (il·lustració)
L'Artur i la Clementina
ISBN: 978-84-8464-885-7
40 pàg.
21,5 x 27 cm.

6 PUNTS

a tenir en compte a l'hora d'escollir l'activitat esportiva

Carles Ametller

Osteòpata, INEFC, i responsable de salut esportiva de Cos cooperativa de salut

Hem encetat el nou any i els bons propòsits ja han agafat forma dins les nostres ments.

De bons propòsits n'hi ha de molts tipus, molts tenen a veure amb la millora de la qualitat de vida de nosaltres mateixos: menjar millor, perdre pes, fer exercici físic...

Aquests propòsits són molt encertats i portar-los a terme és una inversió en un mateix molt valuosa, ja que reverteix directament en la salut a molts nivells. Ara bé, l'objectiu pot ser inabastable si el camí per aconseguir-lo no és l'adequat.

En relació amb l'exercici físic, el primer que cal entendre és que els nostres orígens provenen del nomadisme dels nostres ancestres i, tot i que hem evolucionat, conservem la seva genètica i, per tant, la nostra predisposició fisiològica al moviment. Tot i que la nostra societat actual ens empeny al sedentarisme, si volem respectar la nostra (bona) fisiologia i en conseqüència la nostra salut, hem de mantenir la nostra activitat física. És per aquest

motiu que podem entendre l'exercici físic com una necessitat vital per a nosaltres i la nostra salut i que cal incorporar-lo a la nostra vida diària.

És aquí quan comença a complicar-se la cosa. Les nostres obligacions i compromisos laborals, familiars i socials dificulten sovint el portar a la pràctica el nostre propòsit. Si hi afegim manca de motivació, ja ho tenim perdut. Com podem vèncer aquesta inèrcia?

Inicialment cal plantejar-se quins són els requisits mínims de l'exercici físic perquè ens representi un benefici real i durador

En termes generals, pel què fa a quantitat, ens calen un mínim de 150 minuts (és a dir 2 hores i mitja) d'activitat física repartides en diferents sessions al llarg de la setmana. L'ideal està entorn als 300 minuts (5 hores). Les activitats han de ser majoritàriament cardiovasculars, moderades sobretot, també vigoroses, però també de reforç muscular. Si estàs en una situació que no et permet arribar a aquests valors,

tot i que no és ideal, realitzar menors dosis d'activitat física també t'aportarà beneficis. No ho desestimis i fes-ne igualment!

Aleshores «només» ens cal triar quina o quines activitats fem. Quina és la millor? Doncs aquella que compleixi les característiques següents:

Que ens sigui motivadora. Si no hi ha un component motivacional, de diversió, lligat a l'activitat física que practicarem, serà molt difícil complir amb els requisits següents. A vegades la satisfacció posterior a l'esforç també és un element motivador que ens empeny a practicar exercici físic. L'ideal, però, és que la mateixa pràctica esportiva sigui la que ens agradi.

Que sigui adequada. Hem de tenir en compte les particularitats individuals que ens caracteritzen per escollir l'activitat física que ens sigui més convenient. Per tant a l'extrem l'exemple, és lògic pensar que la boxa no és un esport adequat per una embarassada.

Que tinguem un domini de l'execució tècnica correcta o bé que ens posem en

COS

mans d'un especialista que ens n'ensenyi. Si volem practicar natació però no sabem nedar o no ho fem correctament, el més fàcil és que ens acabem desmotivant, lesionant i abandonant la pràctica.

Que ens sigui factible practicar-la. Per material necessari, disponibilitat de l'espai, instal·lacions... Si soc fan de l'esquí de muntanya i visc a les terres de l'Ebre, em serà difícil accedir a l'entorn on practicar-lo.

Que siguem regulars. Una de les capacitats més importants de les que el nostre cos disposa és la capacitat d'adaptació. Davant un estímul físic, els nostres recursos fisiològics fan que després de la situació inicial de fatiga, el nostre cos s'adapti i intenti situar-se en un punt de forma física superior a l'anterior, fet que suposa una millora del nostre estat de forma. Si no tornem a exposar al nostre cos a un altre estímul físic en un període suficientment curt, el nostre cos tornarà a l'estat físic previ. És millor fer diferents sessions més curtes al llarg de

la setmana que la típica sortida de BTT de tot un matí de diumenge i no tornar-hi fins la setmana següent. Per tant, cal buscar l'organització familiar, laboral, etc. que ens permeti aquesta regularitat. Caldrà arribar a acords amb un mateix i amb els qui ens envolten per obrir l'espai necessari a les nostres agendes per encabir la pràctica esportiva. Potser ajuda pensar en que no deixa de ser una medicina, un remei que necessitem «prendre» per mantenir-nos saludables i que cal prioritzar-ne la pràctica davant d'altres «obligacions».

Que sigui progressiu: cal que ens adaptem al moment i estat de forma actuals, i permetre que la nostra capacitat d'adaptació actuï de forma moderada, per no sobrepassar els nostres límits físics fins al punt que ens lesionem, o bé que ens situem en una fatiga excessiva que no ens permeti fer el nostre dia a dia habitual amb normalitat. La idea que si no sentim el cruiximent muscular posterior a una sessió d'exercici, no hem

treballat suficient, no és certa. Sempre recomano que les dues o tres primeres sessions siguin de presa de contacte, i que practiquem l'exercici o esport d'una manera suau, fins i tot acabant amb la sensació de no haver treballat massa. La sensació corporal de fatiga just mentre practiquem l'activitat física no és proporcional al nivell d'exigència i, sovint, ens passem de llarg. Tingueu cura amb les primeres sessions i observeu com us sentiu les hores següents. En funció d'aquestes sensacions podreu regular millor la intensitat de les properes sessions.

Ara la dificultat rau a complir tots aquests requisits. Tal vegada els més difícils són l'elecció de la pràctica esportiva i la regularitat. No és un escull insalvable, ni molt menys! Comparteix-ho i comenta-ho amb el teu entorn, segur que t'ajudaran a portar-ho a terme.

Valors i preus
cooperatius

**Les assegurances
també poden ser
ètiques**

Més de 1.850 cooperatives
assegurades

www.arc.coop

eco
COOPERATIU

**BALANÇ
SOCIAL**

quèviure

Distribuïdora
de Mercat Social

queviure.coop

**fem
Escala**

www.femescala.coop
info@femescala.coop
c. Bailèn 5, baixos
08010 Barcelona
tel. 93 532 36 26

ÈNCIA - COHESIÓ - ESTALVI - ECONOMIA SOCIAL - TRANSPARÈNCIA - COHESIÓ - ESTALVI - ECONOMIA

Administrem comunitats veïnals i lloguers

Què fem?

- Administració de comunitats veïnals
- Administració de lloguers
- Gestió de proveïdors
- Assessorament legal
- Acompanyament dels usuaris

Com ho fem?

- Compromís mediambiental i social
- Estalvi econòmic i transparència
- Millora de la qualitat de vida
- Bon servei i millora constant

Més informació a www.femescala.coop

NEXE

Quaderns d'autogestió i economia cooperativa.

Núm. 41. Desembre 2017. Barcelona.

www.nexe.coop

nexe@xexe.coop

Publicació semestral editada per la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya, dedicada a la reflexió i el debat sobre el cooperativisme i l'economia social i solidària. L'any 2017 va complir els vint anys de vida i els celebren en aquest número 41 de desembre, recuperant les il·lustracions de Martí Pey, juntament amb el repàs temàtic «Vint anys fent Nexes». En aquest repàs recorden que entre els números 31 i 37 *Nexe* va ser una publicació exclusivament digital, coincidint plenament amb la crisi econòmica.

En el transcurs d'aquests vint anys, hi han aparegut sovint temes com la identitat cooperativa, la intercooperació, el finançament cooperatiu i les finances ètiques, les lleis de cooperatives, la responsabilitat social empresarial i els balanços i les auditories socials, la participació en les cooperatives, la dona i el cooperativisme, la inserció sociolaboral i l'economia social i solidària.

Amb vint anys a l'esquena i 42 números publicats, comptant aquest, es pot afirmar que *Nexe* ha servit per donar consistència teòrica al cooperativisme i a l'economia social i solidària a casa nostra. L'objectiu que els seus impulsors inicials establien al número 0, crear «una base documental, en llengua catalana, sobre cooperativisme», s'ha complert amb escreix. Més de 350 articles, tots consultables al web www.nexe.coop, ho avalen. Per molts anys companyes!

OPCIONES

Per un consum conscient

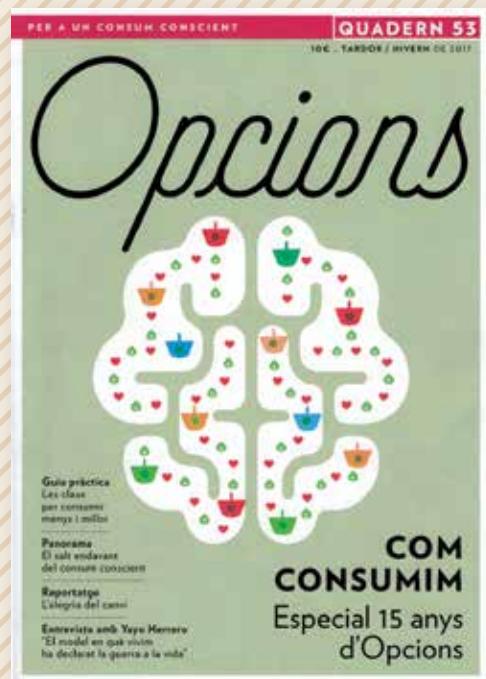
Quadern 53, Tardor-hivern 2017. Barcelona.

www.opcions.org

opcions@opcions.org

La revista semestral de consum conscient editada per la cooperativa Opcions de Consum Responsable, aconsegueix quinze anys i en aquest número 53 ho celebra amb l'especial *Com consumim*. En destaca, a banda, la «Guia Pràctica»: Les claus del consum conscient que, molt ben il·lustrada, desenvolupa els tres grans apartats: «Consumir menys», on desenvolupa les qüestions de replantejament de les necessitats, el malbaratament, el manteniment i cura i la reparació. El segon apartat, «Consumir sense comprar», desenvolupa l'ús temporal (compartit, en préstec o lloguer), l'intercanvi i redistribució i l'aprofitament del rebuig. Finalment desenvolupa el «Comprar amb criteri», on repassa l'adquisició de béns usats i reusables, els béns de baix impacte ambiental, l'afavoriment de l'economia local i el consum d'economies orientades a les persones, i els segells certificadors. A cada apartat inclou una guia de recursos, amb, per exemple, botigues de segona mà, tallers, catàlegs, webs de troc, altres economies, etc.). La guia finalitza amb una anàlisi dels avantatges i dificultats del consum conscient i un fantàstic resum de tota la guia. Sens dubte una eina indispensable pel canvi.

Aquest número 53 comença amb una entrevista a l'activista ecofeminista Yayo Herrero, i també inclou, entre d'altres, una entrevista al comissionat d'Economia Social, Desenvolupament Local i Consum de l'Ajuntament de Barcelona, Álvaro Porro. Per molts anys també companyes!

Cooperatives de Treball
de Catalunya

Formeu-vos i enfortiu la vostra cooperativa

Durant tot l'any, la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya us proposa una àmplia oferta formativa, impartida per professionals de cooperatives federades, en les següents àrees clau:

La cooperativa, a fons
Habilitats personals i directives pel dia a dia
Gestió empresarial eficaç

- **Introducció a la cooperativa**
- **Competències per a la gestió cooperativa**
- **Lideratge col·lectiu i gestió compartida**
- **Treball en equip**
- **Gestió del conflicte**
- **Comunicació eficaç**
- **Tancament comptable i fiscal**
- **Com crear cooperatives viables**
- **Revisa el teu model de negoci**
- **Comercialització, estratègia de vendes i comunicació**
- **Negociació bancària i instruments financers**

Més informació i inscripcions a:
formacio@cooperativest treball.coop
o truqueu al 93 318 81 62

Federació de Cooperatives
de Treball de Catalunya.
Premià 15, primer pis
08014 - Barcelona
www.cooperativest treball.coop